

ДИВЕСТИЦІЇ В ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Шевченко В. Ю., канд. екон. наук, доцент

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Сучасний стан трансформації міжнародної та національної банківської діяльності необхідно розглядати з урахуванням суперечливих процесів глобальної економіки та фінансів.

Стратегії міжнародної діяльності банків у останні роки змінювались у контексті процесів глобалізації. У 90-і роки визначальним були акумуляція заощаджень розвинутих країн та їх спрямування через банки на інвестування в інших регіонах. У 2000-і роки поширення нових фінансових інструментів стимулювали банківські інвестиції на глобальних фінансових ринках, розширення філій за кордоном. Фінансова та банківська криза 2008 р. обумовила трансформації банківських інститутів, в тому числі шляхом оптимізації та дивестицій, виходу з ринків певних країн.

Світова економіка зараз знаходиться в стані переходу від стагнації темпів зростання та міжнародної торгівлі до їх поживлення. В розвинутих країнах переважає низька інфляція, центральні банки довгий час підтримують мінімальні процентні ставки, постійно зростає зовнішня заборгованість, зберігається нестабільності банків. Це призвело до ускладнення ризиків, певної системної трансформації міжнародної та національної банківської діяльності.

Основними світовими процесами, що мають вплив на фінансові та банківські системи, доступ до фінансів, інвестиції, виступають:

- посилення суперечностей економічної та фінансової глобалізації, поширення процесів регіоналізації, дезінтеграції та протекціонізму;
- відносно низькі темпи світового економічного зростання та міжнародної торгівлі, нестабільність цін на ринках;
- довгий період історично низьких процентних ставок центральних банків розвинутих країн та проведення ними політики «кількісного пом'якшення грошей» обумовили зниження маржі банків та їх доходів від кредитування;
- волатильність валютних курсів обумовлює непередбачуваність валютних ризиків банківської діяльності;
- світові дисбаланси та періодичні міжнародні фінансові кризи, вплив наслідків глобальної фінансової кризи 2008 р.;

- банківська нестабільність або кризи в ряді європейських країн (Ісландія, Ірландія, Іспанія, Італія) в 2008 - 2015 рр. в силу нагромадження «токсичних» фінансових активів та втрати ліквідності.

Наслідками вказаних процесів є втрата капіталу та ліквідності, зменшення процентних ставок по кредитам, скорочення банківської маржі, зростання ризиків та збільшення витрат банків на підтримання діяльності та додаткову капіталізацію відповідно до вимог Базелю III.

Банківські трансформації все більше здійснюються на комплексній основі шляхом використання однієї, кількох чи сукупності способів. Основними формами банківських трансформацій є: реструктуризація операційна чи фінансова для оптимізації діяльності та підвищення ліквідності; злиття та поглинання (консолідація) двох або кількох банків; продаж частини бізнесу зазвичай роздрібного або інвестиційного; дивестиції та вихід з ринку певної країни; націоналізація як перехід контрольного пакету акцій у власність держави.

Міжнародні процеси впливають на стан і поведінку європейських банків та їх дочірніх структур в інших країнах, експорт і імпорт, валютний курс і відповідно на стан національної банківської системи. Найбільші європейські банки в останні роки провели оптимізацію для відновлення ліквідності своєї діяльності у Центральній та Східній Європі шляхом продажу бізнес-сегментів, скорочення філій або виходу з ринку.

Модифікація діяльності національної банківської системи України також пов'язана з її структурною трансформацією у 2015-2017 роках, основними складовими якої були:

А) Припинення діяльності та закриття неліквідних та нестійких банків

	12.2014	12.2015	12.2016	03.2017
Діючі банків	147	117	96	90
Державні	7	7	6	6
З іноземним капіталом	25	25	25	25
Приватні	115	85	65	59

Джерело: розрахунки автора на основі даних НБУ [3].

Таблиця 1. Кількість діючих банків в Україні.

При цьому частка банків з іноземним капіталом залишається стабільною на рівні 32% активів банківської системи країни.

Б) Націоналізація найбільшого приватного системного банку «Приватбанку», що мав 32% активів банківської системи та більше половини індивідуальних клієнтів, в результаті високої частки прострочених і пов'язаних кредитів, втрати ліквідності. Рекапіталізація банку та державні гарантії депозитів дозволили стабілізувати банк.

Націоналізація та трансформації приватних банків привели до зростання частки активів державних банків з 18,7% в 2015 р. до 55,1 % в 2017 р.[3]. Збільшення ролі державних банків та гарантії депозитів посилило їх конкурентні позиції на ринку. Банківська система залишається вразливою в силу високої частки прострочених кредитів у 55 % в 2017 р. [3] та відсутності економічних механізмів їх оздоровлення або вилучення.

В) Дивестиції та продаж окремих банків з іноземним капіталом закордонним або місцевим інвесторам. Дивестиції банків з іноземним капіталом відбуваються під впливом міжнародних та місцевих факторів:

- збитки та втрата ліквідності материнських банків в країні базування, що спонукає до продажу іноземних активів і консолідації капіталу;
- обмеженість зовнішніх джерел фінансування для рекапіталізації банків з іноземним капіталом в Україні;
- нагромадження прострочених кредитів банками з іноземним капіталом і відсутність можливостей реструктуризації таких кредитів;
- високий рівень ризиків банківської діяльності в Україні та повільне відновлення економіки, макроекономічна нестабільність;
- обмеження конкурентних переваг банків з іноземним капіталом, падіння пориту на валютні кредити.

В силу зазначених причин міжнародні банки продають свої активи в Україні за відносно невисокими цінами, навіть зі збитками порівняно з ціною покупки та подальшої капіталізації.

Банки з іноземним капіталом продаються як українським інвесторам, так і іноземним. В більшості випадків власність на акції залишається за іноземною юридичною особою, що сприяє підтриманню статусу банку з іноземним капіталом. В кінцевому підсумку дивестиції як елемент трансформації сприяють оздоровленню банківської системи України, більш ефективному управлінню банками.

Список літератури:

1. Debt: Use it Wisely. Fiscal Monitor. October 2016. [Текст]/ - Washington, International Monetary Fund – 111p. – Mode of access: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2016/02/pdf/fm1602.pdf>
2. Global Financial Stability Report 2016 IMF[Текст]/ - Washington, International Monetary Fund – Mode of access: <http://www.imf.org/imf/>
3. Огляд банківського сектору. Травень 2017. [Текст]/ - К., Національний банк України – 12 с.